

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

26. října 2021 *

„Řízení o předběžné otázce – Dohoda mezi vládou Belgického království a vládou Lucemburského velkovévodství na jedné straně a vládou Polské lidové republiky na straně druhé o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsaná dne 19. května 1987 – Rozhodčí řízení – Spor mezi investorem z jednoho členského státu a jiným členským státem – V této dohodě upravená rozhodčí doložka, která je v rozporu s unijním právem – Neplatnost – Rozhodčí smlouva *ad hoc* mezi stranami tohoto sporu – Účast na rozhodčím řízení – Mlčky učiněný projev vůle tohoto jiného členského státu uzavřít tuto rozhodčí smlouvu – Protiprávnost“

Ve věci C-109/20,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Högsta domstolen (Nejvyšší soud, Švédsko) ze dne 4. února 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 27. února 2020, v řízení

Republiken Polen

proti

PL Holdings Sàrl,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, A. Arabadžev, A. Prechal, K. Jürimäe, S. Rodin a I. Jarukaitis, předsedové senátů, J. C. Bonichot, M. Safjan, F. Biltgen, P. G. Xuereb, N. Piçarra, L. S. Rossi (zpravodajka) a A. Kumin, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: C. Strömholm, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 15. března 2021,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Republiken Polen F. Hoseinianem, A.-M. Tamminen, J. Tavaststjerna a M. Wallinem, advokater, ve spolupráci s L. Guterstam,

* Jednací jazyk: švédština.

- za PL Holdings Sàrl R. Oldenstamem, D. Sandbergem, J. Rosell Svenssonem, advokater, L. Rees-Evans, counsel, P. Paschalidisem, advocate, a S. Fiettou, QC,
- za českou vládu M. Smolkem, J. Vlácillem, T. Müllerem, I. Gavrilovou, T. Machovičovou a L. Březinovou, jako zmocněnci,
- za německou vládu J. Möllerem a D. Klebsem, jako zmocněnci,
- za španělskou vládu S. Centeno Huerta a M. J. Ruiz Sánchez, jako zmocněnkyněmi,
- za francouzskou vládu E. de Moustier a A. Daniel, jako zmocněnkyněmi,
- za italskou vládu G. Palmieri a S. Fiorentinem, jako zmocněnci,
- za lucemburskou vládu C. Schiltzem, A. Germeauxem a T. Urim, jako zmocněnci,
- za maďarskou vládu M. Z. Fehérem a R. Kissné Berta, jako zmocněnci,
- za nizozemskou vládu M. K. Bulterman, C. S. Schillemans a J. M. Hoogveldem, jako zmocněnci,
- za polskou vládu B. Majczynou, M. Rzutkiewiczem, M. Martyńskim, B. Solochem a J. Jackowskou-Majeranowskou, jako zmocněnci, ve spolupráci s J. Zasadou, radcem právním,
- za slovenskou vládu B. Ricziovou, jako zmocněnkyní,
- za finskou vládu H. Leppo, jako zmocněnkyní,
- za švédskou vládu H. Shev, M. Salborn Hodgson, C. Meyer-Seitz, A. M. Runeskjöld, H. Eklinder, R. Shahsvan Eriksson a J. Lundbergem, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi F. Erlbacherem, K. Simonssonem, L. Malferrarim, T. Maxian Ruschem a E. Ljung Rasmussen, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 22. dubna 2021,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 267 a 344 SFEU.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Republikou Polen (Polská republika) a společností PL Holdings Sàrl ve věci pravomoci rozhodčího orgánu, který ve sporu mezi těmito stranami vydal dva rozhodčí nálezy.

Právní rámec

Mezinárodní právo

BIT

- 3 Článek 9 Dohody mezi vládou Belgického království a vládou Lucemburského velkovévodství na jedné straně a vládou Polské lidové republiky na straně druhé o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané dne 19. května 1987 (dále jen „BIT“), stanoví:

„1. a) V případě sporů mezi jednou ze smluvních stran a investorem z druhé smluvní strany je uvedený investor povinen zaslat příslušné smluvní straně písemné oznámení doplněné podrobným memorandem.

b) Pro účely tohoto článku se výrazem ‚spory‘ rozumějí spory týkající se vyvlastnění, znárodnění nebo jakýchkoli dalších obdobných opatření, jež ovlivňují investice, včetně převodu investice do veřejného vlastnictví a jejího podrobení veřejnému dohledu, jakož i jakéhokoli jiného zbavení nebo omezení věcných práv státními opatřeními, která by mohla mít podobné důsledky jako vyvlastnění.

c) Tyto spory budou mezi příslušnými stranami řešeny pokud možno smírně.

2. Pokud spor nebude vyřešen uvedeným způsobem do šesti měsíců ode dne písemného oznámení uvedeného v odstavci 1, bude předložen k rozhodnutí v rozhodčím řízení jednomu z níže uvedených orgánů dle výběru investora:

a) Rozhodčímu institutu při Stockholmské obchodní komoře [dále jen ‚SCC‘];

[...]

5. Rozhodčí orgán rozhoduje na základě:

- vnitrostátních právních předpisů smluvní strany, která je stranou sporu, na jejímž území se investice nachází, včetně kolizních pravidel;
- ustanovení této dohody;
- konkrétních ujednání v oblasti investic;
- obecně uznávaných pravidel a zásad mezinárodního práva.

6. Rozhodčí nálezy jsou pro strany sporu konečné a závazné. Každá smluvní strana učiní v souladu se svým vnitrostátním právem kroky potřebné k výkonu těchto nálezů.“

Dohoda o ukončení platnosti dvoustranných dohod o investicích mezi členskými státy Evropské unie

- 4 Článek 4 odst. 1 Dohody o ukončení platnosti dvoustranných dohod o investicích mezi členskými státy Evropské unie (Úř. věst. 2020, L 169, s. 1) uvádí:

„Smluvní strany tímto potvrzují, že rozhodčí doložky [upravující rozhodčí řízení mezi investorem a státem obsažené ve dvoustranné dohodě o investicích] jsou v rozporu se Smlouvami EU, a nelze je tudíž použít. V důsledku tohoto rozporu mezi rozhodčími doložkami a Smlouvami EU nelze ode dne, kdy se poslední ze smluvních stran dvoustranné dohody o investicích stala členským státem Evropské unie, rozhodčí doložku v uvedené dvoustranné dohodě o investicích použít jako právní základ pro rozhodčí řízení.“

- 5 Článek 7 této dohody stanoví:

„Jsou-li smluvní strany stranami dvoustranné dohody o investicích, na jejímž základě bylo zahájeno probíhající rozhodčí řízení nebo nové rozhodčí řízení, musí:

- a) ve vzájemné spolupráci a na základě prohlášení uvedeného v příloze C informovat rozhodčí soudy o právních důsledcích rozsudku [ze dne 6. března 2018,] Achmea [(C-284/16, EU:C:2018:158)], jak jsou uvedeny v článku 4, a
- b) jestliže jsou účastníkem soudního řízení, které se týká rozhodčího nálezu vydaného na základě dvoustranné dohody o investicích, požádat příslušný vnitrostátní soud, včetně soudu v jakékoli třetí zemi, aby v závislosti na konkrétním případě rozhodčí nález zrušil, prohlásil jej za neplatný nebo tento nález odmítl uznat a vymáhat.“

Švédské právo

Zákon o rozhodčím řízení

- 6 Ustanovení § 1 lag om skiljeförfarande (zákon o rozhodčím řízení) (SFS 1999, č. 116), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“), zní následovně:

„Spory týkající se záležitostí, ve kterých mohou strany uzavřít smír, mohou být dohodou mezi stranami postoupeny jednomu nebo více rozhodcům za účelem jejich vyřešení. Předmětem takové dohody mohou být budoucí spory týkající se právního vztahu uvedeného v dohodě. Spor se může týkat existence určité skutečnosti.

[...]“

- 7 Ustanovení § 2 zákona o rozhodčím řízení stanoví:

„Rozhodci jsou oprávněni zkoumat svou pravomoc projednat spor.

Pokud rozhodci dospěli formou rozhodnutí k závěru, že mají pravomoc projednat spor, může se strana sporu, která s tímto rozhodnutím nesouhlasí, domáhat, aby byla otázka přezkoumána odvolacím soudem. Tento opravný prostředek musí být podán nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy bylo uvedené rozhodnutí oznámeno této straně. Rozhodci mohou pokračovat v rozhodčím řízení, dokud nebude vydáno rozhodnutí o opravném prostředku.

V případě opravného prostředku podaného proti rozhodčímu nálezu obsahujícímu rozhodnutí o pravomoci se použijí § 34 a 36.“

- 8 Podle § 33 prvního pododstavce tohoto zákona platí:

„Rozhodčí nález je od počátku neplatný, jestliže

- 1) zahrnuje přezkum otázky, o které podle švédského práva nemohou rozhodovat rozhodci,
- 2) rozhodčí nález nebo způsob, jakým byl vydán, jsou zjevně neslučitelné se švédským veřejným pořádkem nebo

[...]“

- 9 Ustanovení § 34 druhého pododstavce uvedeného zákona stanoví:

„Strana není oprávněna dovolávat se okolnosti, o níž lze mít s ohledem na to, že se řízení účastnila, aniž vznesla námitku, anebo z jiného důvodu za to, že se jejího uplatnění zdržela. Pouhá skutečnost, že strana jmenovala rozhodce, nutně neznamená, že uznala pravomoc rozhodců rozhodnout o položené otázce. [...]“

- 10 Podle žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce z přípravných prací k § 34 téhož zákona vyplývá, že pokud účastník v úvodu řízení nevznesl námitku nedostatku pravomoci rozhodčího soudu, má se obecně za to, že uznává jeho pravomoc rozhodnout ve sporu. Neexistenci jakéhokoli zpochybnění platnosti rozhodčí smlouvy lze rovněž považovat za skutečnost zavazující účastníky k řešení sporu v rozhodčím řízení na základě smluvního práva. Předkládající soud v tomto ohledu upřesňuje, že podle obecných pravidel tohoto práva může platná rozhodčí smlouva vyplývat například z implicitního jednání stran nebo z nečinnosti jedné z nich.

Rozhodčí řád

- 11 V souladu s § 2 řádu Rozhodčího institutu při SCC z roku 2010 musí návrh na zahájení rozhodčího řízení obsahovat mimo jiné „kopii či popis rozhodčí smlouvy nebo rozhodčí doložky dovolávané pro řešení sporu“.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 12 PL Holdings je společnost založená v Lucembursku podle lucemburského práva. V letech 2010 až 2013 nabyla tato společnost kapitálové podíly ve dvou polských bankách. Poté, co poslední uvedené společnosti v roce 2013 sfúzovaly, stala se společnost PL Holdings vlastníkem 99 % akcií nové banky vzniklé touto fúzí.
- 13 V červenci 2013 se Komisja Nadzoru Finansowego (Komise pro finanční dohled, Polsko), orgán polského práva pověřený dohledem nad bankami a úvěrovými institucemi v Polsku, rozhodla pozastavit hlasovací práva spojená s cennými papíry společnosti PL Holdings v této nové bance a nařídila jejich nucený prodej.
- 14 Společnost PL Holdings se rozhodla zahájit rozhodčí řízení proti Polské republice před rozhodčím soudem ustaveným u Rozhodčího institutu při SCC (dále jen „rozhodčí soud“).

- 15 Návrhem ze dne 28. listopadu 2014 se společnost PL Holdings dovolávala článku 9 BIT za účelem odůvodnění pravomoci tohoto rozhodčího soudu rozhodnout spor dotčený v původním řízení. Domáhala se, aby uvedený soud určil, že Polská republika porušila BIT, a uložil tomuto členskému státu povinnost nahradit škodu.
- 16 Dne 30. listopadu 2014 odpověděla Polská republika na tento návrh a zaslala dopis sekretariátu SCC, ve kterém vyjádřila záměr popřít existenci jejího platného souhlasu s rozhodčím řízením zahájeným společností PL Holdings.
- 17 Dne 7. srpna 2015 podala společnost PL Holdings návrh k rozhodčímu soudu, ve kterém vysvětlila zejména výtky týkající se opatření uvedených v bodě 13 tohoto rozsudku.
- 18 V žalobní odpovědi ze dne 13. listopadu 2015 Polská republika namítla nedostatek pravomoci rozhodčího soudu z důvodu, že společnost PL Holdings není „investorem“ ve smyslu BIT.
- 19 Podáním ze dne 27. května 2016 uplatnila Polská republika dodatečný argument k námitce nedostatku pravomoci rozhodčího soudu vycházející z toho, že rozhodčí doložka obsažená v článku 9 BIT je v rozporu s unijním právem.
- 20 Částečným rozhodčím nálezem ze dne 28. června 2017 rozhodčí soud prohlásil, že je dána jeho pravomoc na základě článku 9 BIT. Tento soud konstatoval, že Polská republika tím, že nařídila nucený prodej podílů společnosti PL Holdings v nové polské bance, porušila BIT, a že společnost PL Holdings tedy může požadovat náhradu škody.
- 21 Konečným rozhodčím nálezem ze dne 28. září 2017 uložil rozhodčí soud Polské republice povinnost zaplatit společnosti PL Holdings náhradu škody, jakož i náhradu nákladů řízení vynaložených touto společností v rámci rozhodčího řízení.
- 22 Dne 28. září 2017 podala Polská republika opravný prostředek ke Svea hovrätt (odvolací soud ve Stockholmu, Švédsko), jímž se domáhala zrušení rozhodčích nálezů ze dne 28. června a 28. září 2017.
- 23 Na podporu tohoto opravného prostředku uvedla, že předně články 267 a 344 SFEU brání tomu, aby byl spor mezi investorem z jednoho členského státu a jiným členským státem, jehož předmětem jsou investice, předložen rozhodčímu orgánu. Článek 9 BIT je proto podle Polské republiky v rozporu s unijním právem, což znamená, že rozhodčí nálezy vydané na základě tohoto článku jsou v rozporu s veřejným pořádkem Unie, a tudíž neplatné v souladu s § 33 prvním pododstavcem body 1 a 2 zákona o rozhodčím řízení. Vzhledem k tomu, že neplatnost těchto rozhodčích nálezů vyplývá přímo z použití unijního práva, musí mít soud možnost ji uplatnit i bez návrhu.
- 24 Polská republika navíc podle svých slov ve lhůtě stanovené v § 34 druhém pododstavci zákona o rozhodčím řízení namítla nedostatek pravomoci rozhodčího soudu, když se dovolávala neplatnosti článku 9 BIT. Každopádně pokud by použití tohoto § 34 druhého pododstavce vedlo k nepřipustnosti námítky nedostatku pravomoci vznesené Polskou republikou, nemohlo by toto ustanovení být použito, protože by jeho použití bránilo plnému účinku unijního práva.

- 25 A konečně Polská republika tvrdila, že nevzala námitku nedostatku pravomoci rozhodčího soudu zpět, takže z jejího chování v návaznosti na návrh společnosti PL Holdings na zahájení rozhodčího řízení nelze vyvozovat její mlčky vyjádřený úmysl uzavřít s touto společností jinou rozhodčí smlouvu *ad hoc*, než je rozhodčí doložka uvedená v článku 9 BIT.
- 26 Společnost PL Holdings vyjádřila s argumentací Polské republiky nesouhlas. Tvrdila, že se spor dotčený v původním řízení týká takových otázek, jako je porušení povinností vyplývajících z BIT ze strany Polské republiky, jakož i práva této společnosti na náhradu škody, které mohou být rozhodnuty v rozhodčím řízení v souladu s § 1 zákona o rozhodčím řízení.
- 27 Článek 9 BIT přitom představuje platnou „rozhodčí nabídku“ formulovanou Polskou republikou, kterou společnost PL Holdings podle svých slov přijala tím, že podala návrh na zahájení rozhodčího řízení. Polská republika kromě toho podle uvedené společnosti zpochybnila platnost rozhodčí doložky opožděně a otázka, zda je tato doložka v rozporu s unijním právem, nemůže být soudem zkoumána bez návrhu.
- 28 Společnost PL Holdings tvrdí, že i kdyby byla „rozhodčí nabídka“ Polské republiky vyplývající z článku 9 BIT neplatná, byla přesto s ohledem na jednání těchto stran každopádně uzavřena rozhodčí smlouva *ad hoc* mezi stranami sporu v původním řízení v souladu se švédským právem a zásadami obchodního rozhodčího řízení. Společnost PL Holdings totiž podáním návrhu na zahájení rozhodčího řízení předložila rozhodčí nabídku za stejných podmínek, jaké jsou stanoveny v článku 9 BIT, a Polská republika tuto nabídku mlčky přijala, když platně nenamítla nedostatek pravomoci rozhodčího soudu na základě této smlouvy.
- 29 Svea hovrätt (odvolací soud ve Stockholmu) opravný prostředek podaný Polskou republikou v prvním stupni zamítl. Tento soud měl nejprve za to, že i když rozsudek ze dne 6. března 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), použitelný podle něj na spor v původním řízení, vede k neplatnosti článku 9 BIT, a v důsledku toho i neplatnosti trvalé nabídky učiněné Polskou republikou investorům z jiných členských států, na základě které musí být spor týkající se této dohody rozhodnut rozhodčím orgánem, nebrání taková neplatnost členskému státu a investorovi z jiného členského státu, aby v pozdější fázi uzavřeli rozhodčí smlouvu *ad hoc* k vyřešení tohoto sporu. Takováto rozhodčí smlouva *ad hoc* má základ ve společné vůli stran uvedeného sporu a je uzavřena podle stejných zásad jako obchodní rozhodčí řízení.
- 30 Dále měl uvedený soud za to, že se rozhodčí nálezy dotčené ve věci v původním řízení týkaly otázek, o nichž může být rozhodnuto v rozhodčím řízení, a jejich obsah nebyl v rozporu s veřejným pořádkem, takže nebylo namístě je zrušit na základě § 33 prvního pododstavce bodu 1 nebo 2 zákona o rozhodčím řízení.
- 31 A konečně zpochybnění platnosti rozhodčí doložky obsažené v článku 9 BIT Polskou republikou bylo opožděné, a tudíž se na ně vztahuje prekluze podle § 34 druhého pododstavce zákona o rozhodčím řízení.
- 32 Předkládající soud, jímž je Högsta domstolen (Nejvyšší soud, Švédsko), k němuž Polská republika podala kasační opravný prostředek proti rozhodnutí Svea hovrätt (odvolací soud ve Stockholmu), považuje za prokázané, že rozhodčí doložka obsažená v článku 9 BIT je v rozporu s unijním právem. Přesto pokládá za nezbytné obrátit se na Soudní dvůr, aby mohl rozhodnout o postojích účastníků řízení, které byly před ním zopakovány, jelikož není jasné, jakým způsobem je třeba v projednávaném případě vyložit dotčená ustanovení unijního práva.

- 33 Za těchto okolností se Högsta domstolen (Nejvyšší soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je rozhodčí smlouva v případě, že dohoda o investicích obsahuje rozhodčí doložku, která je neplatná z toho důvodu, že tato dohoda byla uzavřena mezi dvěma členskými státy, neplatná s ohledem na články 267 a 344 SFEU, jak byly vyloženy v rozsudku [ze dne 6. března 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158)], pokud byla uzavřena mezi členským státem a investorem z důvodu, že tento jiný členský stát v návaznosti na návrh na zahájení rozhodčího řízení podaný tímto investorem na základě své svobodné vůle nevznese námitky nedostatku pravomoci?“

K předběžné otázce

- 34 Je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že v rámci postupu spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem zavedeného článkem 267 SFEU přísluší Soudnímu dvoru poskytnout vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Z tohoto hlediska Soudnímu dvoru přísluší, aby otázky, které jsou mu položeny, případně přeformuloval (rozsudek ze dne 15. července 2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, bod 31 a citovaná judikatura).
- 35 Podle zjištění předkládajícího soudu je ve věci v původním řízení prokázáno, že rozhodčí doložka obsažená v článku 9 BIT je neplatná z důvodu, že zasahuje do autonomie unijního práva a ohrožuje jeho plný účinek a jeho jednotné uplatňování, a že na základě této rozhodčí doložky nemůže být platně zahájeno žádné rozhodčí řízení.
- 36 I když společnost PL Holdings původně zahájila rozhodčí řízení proti Polské republice na základě článku 9 BIT, následně tvrdila, že její návrh na zahájení rozhodčího řízení není přijetím rozhodčí nabídky Polské republiky uvedené v článku 9 BIT, nýbrž musí být považován za rozhodčí nabídku stejného obsahu, kterou Polská republika implicitně přijala, jelikož Polská republika platně nenamítla nedostatek pravomoci rozhodčího soudu ve lhůtě stanovené za tímto účelem švédským právem použitelným na toto rozhodčí řízení. Tato smlouva tedy nahradila uvedenou rozhodčí doložku v kontextu BIT, která se na tomto novém právním základě nadále použila na stejné rozhodčí řízení. Soud totiž v konečném důsledku rozhodl, že Polská republika porušila BIT.
- 37 Za těchto podmínek je třeba mít za to, že podstatou předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda musí být články 267 a 344 SFEU vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která umožňuje členskému státu uzavřít s investorem z jiného členského státu rozhodčí smlouvu *ad hoc*, na jejímž základě lze pokračovat v rozhodčím řízení zahájeném na základě rozhodčí doložky, která je obsahově totožná s touto smlouvou, je obsažena v mezinárodní dohodě uzavřené mezi těmito dvěma členskými státy a je neplatná z důvodu jejího rozporu s těmiž články.
- 38 Úvodem je třeba upřesnit, že tato otázka vychází z předpokladu, že Polská republika s přihlédnutím k neplatnosti rozhodčí doložky obsažené v článku 9 BIT mlčky přijala na základě použitelného švédského práva rozhodčí nabídku společnosti PL Holdings tím, že včas nenamítla nedostatek pravomoci rozhodčího soudu, a uzavřela tedy s touto společností samostatnou rozhodčí smlouvu *ad hoc*, nicméně s tímž obsahem jako rozhodčí doložka založená na článku 9 BIT.

- 39 V tomto ohledu je třeba připomenout, že v rámci řízení upraveného v článku 267 SFEU, které je založeno na jasné dělbě činností mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem, spadá posouzení skutkového stavu výlučně do pravomoci vnitrostátního soudu (rozsudek ze dne 6. března 2018, SEGRO a Horváth, C-52/16 a C-113/16, EU:C:2018:157, bod 98 a citovaná judikatura).
- 40 Pouze předkládajícímu soudu tedy přísluší, aby nejprve posoudil všechny skutkové okolnosti situace dotčené v původním řízení za účelem zjištění případné existence vůle Polské republiky – která je jí samotnou zpochybňována – přijmout rozhodčí nabídku společnosti PL Holdings.
- 41 Je však třeba poukázat na to, že ze spisu, jež má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že Polská republika od počátku namítala nedostatek pravomoci rozhodčího soudu na základě BIT. Nejprve v dopise ze dne 30. listopadu 2014 zaslaném sekretariátu SCC projevila záměr namítat neexistenci jakékoli platné rozhodčí smlouvy. Poté v žalobní odpovědi ze dne 13. listopadu 2015 předložené rozhodčímu soudu namítla nedostatek jeho pravomoci z důvodu, že společnost PL Holdings podle ní nebyla „investorem“ ve smyslu BIT. Konečně ve spisu ze dne 27. května 2016, několik dní po podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru ve věci, ve které byl vydán rozsudek ze dne 6. března 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), tvrdila, že rozhodčí soud nemá pravomoc rozhodnout ve sporu dotčeném v původním řízení z důvodu neplatnosti rozhodčí doložky obsažené v článku 9 BIT, což byl jediný základ, jímž společnost PL Holdings odůvodnila svůj návrh na zahájení rozhodčího řízení, jelikož je toto ustanovení v rozporu s unijním právem.
- 42 V tomto kontextu je na předkládajícím soudu, aby zohlednil námitky, které Polská republika vznesla během rozhodčího řízení k prokázání případné existence vůle tohoto členského státu uzavřít navzdory neplatnosti rozhodčí doložky obsažené v článku 9 BIT, a tedy právního základu, kterého se dovolává společnost PL Holdings pro zahájení rozhodčího řízení, rozhodčí smlouvu *ad hoc* s totožným obsahem, jako má tato doložka. Tento soud by se měl především ujistit, že z návrhu na zahájení rozhodčího řízení předloženého společností PL Holdings dne 28. listopadu 2014 v souladu s článkem 2 řádu Rozhodčího institutu při SCC z roku 2010 lze spolu s následným chováním Polské republiky jednoznačně usuzovat na existenci rozhodčí smlouvy *ad hoc* mezi tímto investorem a Polskou republikou, a že Polská republika tedy mohla účinně zpochybnit platnost této smlouvy před rozhodčím soudem.
- 43 Proto pouze v případě, že by předkládající soud dospěl k závěru, že Polská republika skutečně mlčky souhlasila s tím, že je vázána takovou rozhodčí smlouvou *ad hoc*, jejíž obsah byl totožný s obsahem rozhodčí doložky obsažené v článku 9 BIT, je třeba ověřit, zda by uzavření takové smlouvy za takových podmínek bylo v souladu s unijním právem.
- 44 V tomto směru je třeba připomenout, že Soudní dvůr judikoval, že články 267 a 344 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že brání ustanovení mezinárodní dohody uzavřené mezi dvěma členskými státy, podle něhož investor z jednoho z těchto členských států může v případě sporu týkajícího se investic v druhém členském státě zahájit řízení proti poslední uvedenému členskému státu před rozhodčím soudem, jehož pravomoc je tento členský stát povinen uznat (rozsudek ze dne 6. března 2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, bod 60).
- 45 Uzavřením takové dohody totiž členské státy, které jsou jejími stranami, souhlasí s tím, že z pravomoci vlastních soudů, a tudíž ze systému procesních prostředků k soudu, jehož zavedení jim ukládá čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU v oblastech pokrytých unijním právem (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. února 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, bod 34), budou vyňaty spory, jež se mohou týkat uplatnění nebo výkladu tohoto

práva. Taková dohoda je tedy způsobilá vyloučit, že o těchto sporech bude rozhodnuto způsobem zaručujícím plnou účinnost uvedeného práva (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. září 2021, Komstroj, C-741/19, EU:C:2021:655, body 59 a 60 a citovaná judikatura).

- 46 Je nesporné, že rozhodčí doložka obsažená v článku 9 BIT může stejně jako rozhodčí doložka dotčená ve věci, v níž byl vydán rozsudek ze dne 6. března 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), vést rozhodčí orgán k rozhodování ve sporech, které se mohou týkat uplatnění nebo výkladu unijního práva. Tato rozhodčí doložka tudíž může vedle zásady vzájemné důvěry mezi členskými státy ohrozit i zachování specifického charakteru unijního práva, které je zajištěno řízením o předběžné otázce upraveným v článku 267 SFEU. Uvedená doložka tedy není slučitelná se zásadou loajální spolupráce uvedenou v čl. 4 odst. 3 prvním pododstavci SEU a zasahuje do autonomie unijního práva zakotvené zejména v článku 344 SFEU (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. března 2018, Achmea, C-284/16, EU:C:2018:158, body 58 a 59). Jak mimoto potvrzuje čl. 4 odst. 1 dohody o ukončení platnosti dvoustranných dohod o investicích mezi členskými státy Evropské unie, ode dne přistoupení Polské republiky k Unii dne 1. května 2004 již nemohl článek 9 BIT sloužit jako základ pro rozhodčí řízení mezi investorem a tímto členským státem.
- 47 Umožnit členskému státu, který je stranou sporu, jenž se může týkat uplatňování a výkladu unijního práva, aby tento spor předložil rozhodčímu orgánu, který má stejné vlastnosti jako orgán, jenž je předvídan neplatnou rozhodčí doložkou obsaženou v takové mezinárodní dohodě, jako je dohoda uvedená v bodě 44 tohoto rozsudku, uzavřením rozhodčí smlouvy *ad hoc* se stejným obsahem jako tato doložka, by přitom ve skutečnosti vedlo k obcházení povinností vyplývajících pro tento členský stát ze Smluv, a zejména z čl. 4 odst. 3 SEU a článků 267 a 344 SFEU, jak jsou vyloženy v rozsudku ze dne 6. března 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158).
- 48 Předně by totiž taková rozhodčí smlouva *ad hoc* měla ve vztahu ke sporu, v jehož rámci byla uzavřena, stejné účinky, jaké by se pojily s takovou doložkou. Důvodem existence této smlouvy by bylo právě nahradit rozhodčí doložku obsaženou v takovém ustanovení, jako je článek 9 BIT, aby byly zachovány její účinky i přes její neplatnost.
- 49 Dále, jak správně uvedla Evropská komise, důsledky tohoto obcházení povinností dotyčného členského státu vyplývajících z ustanovení uvedených v bodě 47 tohoto rozsudku by nebyly méně závažné jen proto, že se jedná o individuální případ. Právní přístup zvažovaný společností PL Holdings by totiž mohl být přijat v celé řadě sporů, které by se mohly týkat uplatnění a výkladu unijního práva, čímž by bylo opakovaně zasahováno do autonomie tohoto práva.
- 50 Je třeba rovněž uvést, že každý návrh na zahájení rozhodčího řízení zaslaný členskému státu investorem z jiného členského státu na základě rozhodčí doložky obsažené ve dvoustranné smlouvě o investicích uzavřené mezi těmito dvěma členskými státy by mohl navzdory neplatnosti této doložky obsahovat nabídku rozhodčího řízení vůči dotyčnému žalovanému členskému státu, na nějž by pak bylo možné nahlížet tak, že tuto nabídku přijal již z toho důvodu, že neuplatnil konkrétní argumenty proti existenci rozhodčí smlouvy *ad hoc*. Taková situace by přitom měla za následek, že by byly zachovány účinky závazku přijatého tímto členským státem v rozporu s unijním právem – a tudíž neplatného – uznat pravomoc rozhodčího orgánu, kterému byla věc předložena.
- 51 Kromě toho platnost titulu, který zakládá pravomoc rozhodčího orgánu, ve vztahu k článkům 267 a 344 SFEU nemůže záviset na chování stran dotyčného sporu, a zejména na jednání členského státu, který je původcem porušení těchto článků, které vedlo k neplatnosti rozhodčí doložky, na

jejímž základě byla věc předložena tomuto rozhodčímu orgánu. Pokud by přitom z chování členského státu bylo vyvozeno, že tento členský stát projevil v jakémkoli směru vůli uznat pravomoc uvedeného rozhodčího orgánu, tato vůle by se nutně shodovala s vůlí vyjádřenou při sjednání této rozhodčí doložky, a nemohla by tedy tuto pravomoc založit.

- 52 Konečně jak z rozsudku ze dne 6. března 2018, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158), tak ze zásad přednosti unijního práva a loajální spolupráce vyplývá nejen to, že se členské státy nemohou zavázat, že ze soudního systému Unie vyloučí spory, které se mohou týkat uplatnění a výkladu unijního práva, ale i to, že pokud je takový spor předložen rozhodčímu orgánu na základě závazku, který je v rozporu s uvedeným právem, jsou povinny napadnout před tímto rozhodčím orgánem nebo před příslušným rozhodčím soudem platnost rozhodčí doložky nebo rozhodčí smlouvy *ad hoc*, na základě které byla věc uvedenému orgánu předložena.
- 53 To je mimoto potvrzeno článkem 7 písm. b) dohody o ukončení platnosti dvoustranných dohod o investicích mezi členskými státy Evropské unie, podle kterého platí, že jsou-li smluvní strany stranami dvoustranné dohody o investicích, na jejímž základě bylo zahájeno probíhající rozhodčí řízení, musí, jestliže jsou účastníkem soudního řízení, které se týká rozhodčího nálezu vydaného na základě dvoustranné dohody o investicích, mimo jiné požádat příslušný vnitrostátní soud, aby v závislosti na konkrétním případě rozhodčí nález zrušil nebo tento nález odmítl uznat a vymáhat. Toto pravidlo se použije *mutatis mutandis* na situaci, kdy je v rozhodčím řízení původně zahájeném na základě rozhodčí doložky, která je neplatná z důvodu své neslučitelnosti s unijním právem, pokračováno na základě rozhodčí smlouvy *ad hoc* uzavřené stranami v souladu s použitelným vnitrostátním právem, jejíž obsah je totožný s obsahem této doložky.
- 54 Jakýkoliv pokus členského státu zhojit neplatnost rozhodčí doložky prostřednictvím smlouvy s investorem z jiného členského státu by tedy byl v rozporu s povinností prvního členského státu napadnout platnost rozhodčí doložky, a mohl by tak způsobit protiprávnost samotné kauzy této smlouvy, jelikož by byla v rozporu s ustanoveními a základními zásadami, jimiž se řídí unijní právní řád a které jsou uvedeny v bodě 46 tohoto rozsudku.
- 55 Za těchto podmínek přísluší vnitrostátnímu soudu, aby vyhověl návrhu na zrušení rozhodčího nálezu vydaného na základě rozhodčí smlouvy, která by byla v rozporu s články 267 a 344 SFEU, jakož i se zásadami vzájemné důvěry, loajální spolupráce a autonomie unijního práva.
- 56 Vzhledem ke všem předchozím úvahám je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že články 267 a 344 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která umožňuje členskému státu uzavřít s investorem z jiného členského státu rozhodčí smlouvu *ad hoc*, na jejímž základě lze pokračovat v rozhodčím řízení zahájeném na základě rozhodčí doložky, která je obsahově totožná s touto smlouvou, je obsažena v mezinárodní dohodě uzavřené mezi těmito dvěma členskými státy a je neplatná z důvodu jejího rozporu s těmiž články.

K návrhu na omezení časových účinků rozsudku, který bude vydán

- 57 Společnost PL Holdings navrhla, aby Soudní dvůr v případě, že rozhodne, že články 267 a 344 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že brání rozhodčí smlouvě uzavřené mezi členským státem a soukromým investorem z jiného členského státu, omezil časové účinky rozsudku, který bude vydán, aby se tento rozsudek nedotkl rozhodčích řízení, která byla zahájena v dobré víře na základě rozhodčích smluv *ad hoc* a ukončena před vyhlášením tohoto rozsudku.

- 58 Pro účely rozhodnutí o tomto návrhu je třeba připomenout, že v souladu s ustálenou judikaturou výklad pravidla unijního práva, který Soudní dvůr podává při výkonu pravomoci, kterou mu přiznává článek 267 SFEU, objasňuje a upřesňuje význam a dosah tohoto pravidla tak, jak musí být nebo jak mělo být chápáno a používáno od okamžiku, kdy nabylo účinnosti. Z toho vyplývá, že pravidlo takto vykládané může a musí být uplatňováno soudem na právní vztahy vzniklé a založené před vyhlášením rozsudku rozhodujícího o žádosti o výklad, pokud jsou kromě toho splněny podmínky umožňující předložit příslušným soudům spor ohledně použití uvedeného pravidla (rozsudek ze dne 17. března 2021, Academia de Studii Economice din București, C-585/19, EU:C:2021:210, bod 78 a citovaná judikatura).
- 59 Jen zcela výjimečně může Soudní dvůr na základě obecné zásady právní jistoty, která je vlastní unijnímu právnímu řádu, považovat za nutné omezit možnost všech zúčastněných osob dovolávat se ustanovení, jehož výklad podal, za účelem zpochybnění právních vztahů založených v dobré víře. Aby bylo možné o takovém omezení rozhodnout, je nezbytné, aby byla splněna dvě podstatná kritéria, a sice dobrá víra zúčastněných kruhů a riziko závažných obtíží (rozsudek ze dne 17. března 2021, Academia de Studii Economice din București, C-585/19, EU:C:2021:210, bod 79 a citovaná judikatura).
- 60 Soudní dvůr konkrétně toto řešení použil pouze za přesně vymezených okolností, zejména když existovalo riziko závažných hospodářských dopadů způsobených zejména vysokým počtem právních vztahů založených v dobré víře na základě právní úpravy považované za platnou a účinnou a když podle všeho jednotlivci a vnitrostátní orgány byli vedeni k chování, které nebylo v souladu s unijním právem, z důvodu objektivní a značné nejistoty ohledně smyslu ustanovení unijního práva, ke které případně přispělo i chování jiných členských států nebo Komise (rozsudek ze dne 17. března 2021, Academia de Studii Economice din București, C-585/19, EU:C:2021:210, bod 80 a citovaná judikatura).
- 61 Je třeba ještě připomenout, že omezení časových účinků výkladu ustanovení unijního práva, který Soudní dvůr podává na základě článku 267 SFEU, lze připustit pouze v samotném rozsudku, kterým se rozhoduje o požadovaném výkladu. Tato zásada zaručuje rovné zacházení s členskými státy a ostatními právními subjekty ve vztahu k unijnímu právu, a splňuje tak požadavky, jež vyplývají ze zásady právní jistoty (rozsudek ze dne 23. dubna 2020, Herst, C-401/18, EU:C:2020:295, bod 57 a citovaná judikatura).
- 62 Pokud jde v projednávané věci zaprvé o kritérium týkající se dobré víry, společnost PL Holdings tvrdí, že tato věc je první věcí, v níž má Soudní dvůr zaujmout stanovisko k platnosti takové rozhodčí smlouvy *ad hoc*, jako je smlouva dotčená v původním řízení. Při uzavírání této rozhodčí smlouvy *ad hoc* nic nenasvědčovalo tomu, že by tato smlouva byla v rozporu s unijním právem, neboť Soudní dvůr vyhlásil rozsudek ze dne 6. března 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), až poté, co byly vydány rozhodčí nálezy ze dne 28. června a 28. září 2017. Kromě toho společnost PL Holdings podle svých slov vycházela z chování Polské republiky, včetně její účasti na rozhodčím řízení, aniž vznesla včas námitku nedostatku pravomoci rozhodčího soudu na základě unijního práva.
- 63 Pokud jde zadruhé o kritérium týkající se závažných obtíží, společnost PL Holdings tvrdí, že rozsudek, který bude vydán, může mít dopad na velký počet individuálních subjektů, které uzavřely rozhodčí smlouvy s členskými státy v rámci různých typů smluv. Kromě toho nic v judikatuře Soudního dvora nenasvědčuje tomu, že by pojem „závažné obtíže“ nemohl zahrnovat situaci, kdy společnost usazená v Unii, jako je společnost PL Holdings, jednající v dobré víře, byla

nejprve protiprávně vyvlastněna v rozporu s unijním právem, zejména v rozporu s její svobodou usazování zaručenou články 49 a 54 SFEU, a následně byla zbavena práva na účinnou soudní ochranu zakotveného v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie.

- 64 Jak v tomto ohledu uvedla generální advokátka v bodě 84 svého stanoviska, vyplývají prvky výkladu článků 267 a 344 SFEU relevantní pro účely projednávané věci přímo z rozsudku ze dne 6. března 2018, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158), jehož časové účinky Soudní dvůr neomezil.
- 65 Pokud by totiž bylo členskému státu umožněno nahradit rozhodčí doložku obsaženou v mezinárodní dohodě uzavřené mezi členskými státy uzavřením rozhodčí smlouvy *ad hoc*, aby bylo umožněno pokračování v rozhodčím řízení zahájeném na základě této doložky, znamenalo by to, jak bylo rozhodnuto v bodě 47 tohoto rozsudku, obcházení povinností tohoto členského státu vyplývajících ze Smluv a zejména z čl. 4 odst. 3 SEU a článků 267 a 344 SFEU, jak byly vyloženy v rozsudku ze dne 6. března 2018, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158).
- 66 Omezení časových účinků tohoto rozsudku by tak ve skutečnosti vedlo k omezení účinků výkladu těchto ustanovení podaného Soudním dvorem v rozsudku ze dne 6. března 2018, *Achmea* (C-284/16, EU:C:2018:158).
- 67 Navíc, pokud jde o údajné závažné obtíže, je třeba uvést, že co se týče údajného dopadu, který by tento rozsudek mohl mít na rozhodčí smlouvy uzavřené členskými státy pro různé typy smluv, odkazuje výklad unijního práva podaný v tomto rozsudku pouze na rozhodčí smlouvy *ad hoc* uzavřené za takových okolností, jako jsou okolnosti dotčené v původním řízení a shrnuté zejména v bodě 65 tohoto rozsudku.
- 68 Kromě toho ochrana subjektivních práv, jež společnost PL Holdings dovozuje z unijního práva, musí být zajištěna v rámci soudního systému členských států, v projednávaném případě polského soudního systému. I kdyby tedy byla prokázána společností PL Holdings tvrzená mezera v ochraně těchto práv, musela by být tato mezera napravena v rámci tohoto systému, případně ve spolupráci se Soudním dvorem v rámci jeho pravomocí, aniž by taková mezera mohla odůvodnit strpění toho, že budou porušovány ustanovení a základní zásady uvedené v bodě 65 tohoto rozsudku.
- 69 Za těchto podmínek je třeba zamítnout návrh společnosti PL Holdings znějící na to, aby byly omezeny časové účinky rozsudku, který má být vydán, aniž je nutné ověřovat její dobrou víru.

K nákladům řízení

- 70 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Články 267 a 344 SFEU musí být vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která umožňuje členskému státu uzavřít s investorem z jiného členského státu rozhodčí smlouvu *ad hoc*, na jejímž základě lze pokračovat v rozhodčím řízení zahájeném na základě rozhodčí doložky, která je obsahově totožná s touto smlouvou, je obsažena

v mezinárodní dohodě uzavřené mezi těmito dvěma členskými státy a je neplatná z důvodu jejího rozporu s týmiž články.

Podpisy.